

Sygnatura akt VIII Gz 309/16

POSTANOWIENIE

Dnia 20 grudnia 2016 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie Wydział VIII Gospodarczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Anna Budzyńska

Sędziowie: SSO Leon Miroszewski (sprawozdawca)

SSR (del.) Rafał Lila

po rozpoznaniu w dniu 20 grudnia 2016 roku

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z wniosku (...) Banku (...) spółki akcyjnej w W.

o ogłoszenie upadłości dłużnika (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością

w S. obejmującej likwidację jego majątku

na skutek zażalenia wnioskodawcy na postanowienie Sądu Rejonowego Szczecin-Centrum

w S. z dnia 28 czerwca 2016 roku, sygnatura akt XII GU 230/15

postanawia:

uchylić zaskarżone postanowienie i przekazać sprawę Sądowi Rejonowemu Szczecin-Centrum w Szczecinie do ponownego rozpoznania pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Rafał Lila Anna Budzyńska Leon Miroszewski

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 28 czerwca 2016 roku Sąd Rejonowy Szczecin-Centrum w Szczecinie XII Wydział Gospodarczy, po rozpoznaniu wniosku (...) Banku (...) spółki akcyjnej w W. złożonego dnia 6 października 2015 roku, o ogłoszenie upadłości (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S., oddalił wniosek. Przyznał też dłużnikowi od wnioskodawcy kwotę 1817,00 zł tytułem kosztów postępowania.

W uzasadnieniu postanowienia Sąd Rejonowy stwierdził, że zabezpieczeniem udzielonego przez wnioskodawcę w dniu 19 lipca 2007 roku kredytu wielocelowego dłużnikowi głównemu (...) spółce z o.o. w likwidacji jest hipoteka kaucyjna do kwoty 21000000 zł ustanowiona na nieruchomości położonej w Dobrej oraz na prawie użytkowania gruntu oraz budynkach posadowionych na gruncie, stanowiących odrębną od gruntu własność spółki (...) spółki z o.o. w S. położonych przy ul. (...), dla których Sąd Rejonowy Szczecin-P. i Zachód X Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą (...).

Od 20 lipca 2007 roku nieruchomość ta została wpisana do rejestru zabytków województwa (...) nr rej. A-320, a wzmianka o powyższym znajduje się w dziale III księgi wieczystej.

W dniu 2 października 2010 roku (...) spółka z o.o. sprzedała prawo wieczystego użytkowania gruntu przy ul. (...) wraz z własnością budynków i budowli na rzecz (...) spółki z o.o. w S.. Wobec nieuregulowania wymagalnych wierzytelności przysługujących od (...) spółki z o.o. w S. pismem z 16 marca 2015 roku (...) S.A. wezwała (...) spółkę z o.o. w S. jako dłużnika rzeczowego do zapłaty kwoty 24000000 zł.

W dniu 15 stycznia 2016 roku reprezentanci (...) spółki z o.o. w (...) spółki z o.o. złożyli przed notariuszem oświadczenie, że zawarli umowę sprzedaży prawa użytkowego bezwarunkowo, a Gminie M. S. przysługiwało prawo pierwokupu nieruchomości w przypadku sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków lub prawa użytkowania wieczystego takiej nieruchomości i umowa sprzedaży jest nieważna. Potwierdzili, że 30 listopada 2015 roku – przed zarejestrowaniem (...) spółki (...) w KRS, spółka ta wezwała (...) spółkę z o.o. do zwrotu na jej rzecz użytkowania wieczystego gruntu oraz własności znajdujących się na nim budynków i budowli. Nadto zobowiązali się oni do rozliczenia wzajemnych wierzytelności wynikających z nieważności zawartej umowy sprzedaży, w tym zwrotu ceny sprzedaży oraz wnieśli do Sądu Rejonowego Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie o wpis w dziale II księgi wieczystej nr (...) użytkowania wieczystego gruntu na rzecz (...) spółki z o.o. w likwidacji w S..

Uzasadniając odmowę uwzględnienia wniosku o upadłość (...) spółki z o.o. w S. Sąd Rejonowy przywołał treść art. 3, 10, 11 i 20 oraz 27 Prawa upadłościowego i naprawczego i uznał, że przy składaniu wniosku o upadłość wnioskodawca uprawdopodobnił swoją wierzytelność, jednak obecnie nie sposób uznać, że przysługuje mu przymiot wierzyciela. Przywołał treść art. 3 oraz 5 i 7 ustawy o księgach wieczystych i hipotece i wskazał, że zgodnie z zapisami w księdze wieczystej nr (...) na podstawie odpisu z 25 marca 2016 roku podmiotem ujawnionym w dziale II księgi jako użytkownik wieczysty działki gruntu przy ul. (...) oraz właścicielem budynku jest (...) spółka z o.o. w S. w likwidacji, a (...) spółka z o.o. w S. została z księgi wieczystej – w związku z rozwiązaniem warunkowej umowy sprzedaży oraz na podstawie umowy przeniesienia w celu zwolnienia z zobowiązania z dnia 29 stycznia 2016 roku – wykreślona. Tym samym (...) spółka z o.o. utraciła charakter dłużnika rzeczowego, a w konsekwencji Sąd uznał, że (...) S.A. nie wykazał, że przysługuje mu przymiot „wierzyciela” w znaczeniu materialno-prawnym.

Zażaleniem wniesionym 17 sierpnia 2016 roku wnioskodawca (...) S.A. zaskarżyła postanowienie Sądu Rejonowego Szczecin-Centrum z dnia 28 czerwca 2016 roku, zarzucając obrazę art. 127 ust. 1 P.u.n. poprzez brak jego zastosowania przez Sąd I instancji w niniejszej sprawie odnośnie przekazania nieruchomości uczestnika (...) spółce z o.o. w likwidacji oraz błąd w ustaleniach przyjętych za podstawę zaskarżonego postanowienia poprzez oddalenie wniosku o ogłoszenie upadłości w oparciu o art. 3 i art. 20 ust. 1 P.u.n.. Wnosząc o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji wnioskodawca wskazała, że (...) spółka z o.o. w likwidacji znajduje się w stanie likwidacji od 29 lipca 2015 roku, tj. od dnia podjęcia uchwały nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników, a nie od dnia ujawnienia tego stanu w rejestrze KRS, a w konsekwencji 30 listopada 2015 roku spółka ta nie mogła domagać się zwrotu na jej rzecz użytkowania wieczystego gruntu ww. nieruchomości poprzez swój zarząd ze względu na przepis art. 282 §1 k.s.h. Nadto powołując się na art. 109 ust. 1 pkt 4 ustawy o gospodarce nieruchomościami wnioskodawca zarzucił, że wobec nieujawnienia przez Gminę prawa pierwokupu w księdze trzeciej KW nr (...), prawo pierwokupu Gminie nie przysługiwało, a w konsekwencji (...) spółka z o.o. zwracając (...) spółce z o.o. w likwidacji obciążoną na rzecz wierzyciela nieruchomość dokonała czynności bezskutecznej w świetle art. 127 ust. 1 P.u.n.. Zdaniem skarżącego (...) spółka z o.o. w S. jest nadal dłużnikiem rzeczowym wnioskodawcy (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W..

W odpowiedzi na zażalenie dłużnik wniósł o jego oddalenie oraz o zasądzenie od wnioskodawcy kosztów postępowania zażaleniowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Istotą rozstrzygnięcia zapadłego przed Sądem I instancji było uznanie, że (...) S.A. w W. nie jest wierzycielem (...) spółki z o.o. w S., a w konsekwencji nie posiada legitymacji czynnej do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości dłużnika.

Problem legitymacji czynnej wnioskodawcy istotnie jest kluczowy w niniejszej sprawie i to także z punktu widzenia skarżącego, na co wskazuje treść zażalenia. Problem ten ma natomiast również związek z oceną, czy dłużnik, którego wniosek dotyczy, jest też dłużnikiem wnioskodawcy. Trzeba w tym miejscu zauważyć, że Sąd Rejonowy – sąd upadłościowy stwierdził, że (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością jest dłużnikiem Gminy M. S., a wierzyciel ten uzyskał dwa nakazy zapłaty przeciwko dłużnikowi. Istotne jest jednak, czy wierzycielem uprawnionym do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości jest również skarżący.

Wnioskodawca uzasadniał swoją legitymację w sprawie złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości dłużnika tym, że odpowiedzialność dłużnika z tytułu zobowiązania, z którym wnioskodawca wiązał istnienie własnej wierzytelności, ma charakter rzeczowy. W orzecznictwie wyrażono pogląd, że wierzyciel rzeczowy ma legitymację do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości dłużnika (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2014 roku, III CZP 23/14, OSNC 2015, nr 3, poz. 31). Sąd upadłościowy tego nie zakwestionował.

Trzeba pamiętać, że zgodnie z art. 22 ust. 1 pkt 3 i art. 24 Prawa upadłościowego i naprawczego (dalej: „p.u.n.”) wierzyciel ma jedynie uprawdopodobnić okoliczności, które uzasadniają wniosek. Do uprawdopodobnienia w postępowaniu o ogłoszenie upadłości należy zgodnie z art. 35 p.u.n. odnosić normę art. 243 k.p.c., a więc od wnioskodawcy nie jest wymagane przedstawienie dowodów skatalogowanych w przepisach o postępowaniu dowodowym. To oczywiście nie sprzeciwia się temu, że to sąd upadłościowy ma ustalić, czy wierzytelność, którą wnioskujący wierzyciel wskazał jako decydującą o jego legitymacji do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości dłużnika, jest wierzytelnością wnioskodawcy. Sąd pierwszej instancji słusznie więc uznał, że ustalenie to powinno być oparte o dowody, które przedstawia uczestnicy postępowania i które zostaną przeprowadzone w postępowaniu z wniosku o ogłoszenie upadłości.

Uznanie jednak, że dłużnik nie jest dłużnikiem rzeczowym wnioskodawcy, a więc że wnioskodawca nie jest wierzycielem w rozumieniu prawa materialnego, było pochochne. Zbyt daleko idące na obecnym etapie było również wymaganie od wnioskodawcy innych niż istniejące w materiale procesowym sprawy dowodów w sprawie stwierdzenia, czy wnioskodawca jest wierzycielem dłużnika, którego dotyczy wniosek.

Wprawdzie sąd upadłościowy nie jest sądem powołanym do rozstrzygania sporów pomiędzy wierzycielem i dłużnikiem, jednakże w niniejszej sprawie kluczowe było nie badanie, czy wnioskodawcy służy wierzytelność wskazana we wniosku o ogłoszenie upadłości, z którą przymiot dłużnika rzeczowego, a nie osobistego, wiąże wnioskodawca w niniejszej sprawie z osobą uczestnika postępowania, tylko czy w zakresie tej wierzytelności istnieje odpowiedzialność rzeczowa dłużnika. Nie ma sporu co do tego, że na nieruchomości, z którą wnioskodawca wiąże bycie dłużnikiem rzeczowym każdego jej użytkownika wieczystego, została ustanowiona hipoteka zabezpieczająca wierzytelność wnioskodawcy w stosunku do (...) sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej w S.. Ustalenie, kto jest użytkownikiem wieczystym tej nieruchomości nie zależy od badania stosunków pomiędzy wnioskodawcą a dłużnikiem, lecz od zbadania stanu prawnego tej nieruchomości, co może też obejmować ocenę co do ważności lub skuteczności czynności prawnych, których owa nieruchomość była przedmiotem.

O ile więc prawdą jest, co słusznie zauważył Sąd Rejonowy, że dłużnik nie jest wpisany w księgach wieczystych dotyczących nieruchomości, na których ustanowiono zabezpieczenie hipoteczne na rzecz wnioskodawcy, o tyle badanie czy dane te są zgodne z rzeczywistym stanem prawnym powinno poprzedzać rozstrzygnięcie wniosku o ogłoszenie upadłości dłużnika. Domniemanie wynikające z art. 3 ustawy o księgach wieczystych i hipotece jest domniemaniem wrzuszalnym. Co prawda nie jest jednoznacznie rozumiane, w jakim trybie może nastąpić obalenie tego domniemania, a w orzecznictwie wyrażono zapatrywanie, że w przypadku wpisów konstytucyjnych obalenie domniemania z art. 3 ustawy o księgach wieczystych i hipotece może nastąpić wyłącznie w postępowaniu o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2011 roku, III CZP 123/2010, OSNC 2011, nr 9, poz. 96), trzeba jednak również zwrócić uwagę na pogląd, zgodnie z którym w świetle art. 31 ust. 2 ustawy o księgach wieczystych i hipotece uaktualnienie treści wpisu w księdze wieczystej możliwe jest również bez wytaczania powództwa z art. 10 powołanej ustawy wtedy, gdy niezgodność księgi z rzeczywistym

stanem prawnym zostanie wykazana za pomocą dołączonych do wniosku dokumentów, bez konieczności czynienia dodatkowych ustaleń (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2016 roku, III CSK 223/15).

Zdaniem Sądu Okręgowego nie jest wobec tego wyłączone, o ile jest możliwe na podstawie dostępnych dokumentów w aktach sprawy, badanie zgodności wpisu księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym w postępowaniu o ogłoszenie upadłości, gdy wnioskodawcą jest wierzyciel występujący o ogłoszenie upadłości dłużnika rzeczowego. Badanie takie nie wymaga szerszego postępowania dowodowego, tym samym nie wykracza poza kognicję sądu upadłościowego. Wniosek o ogłoszenie upadłości nie jest też zastępowaniem drogi postępowania cywilnego, natomiast droga ta może prowadzić do ograniczenia zagrożenie dla wierzyciela, jakim mogłoby być podejmowanie kolejnych czynności przeniesienia prawa użytkowania wieczystego obciążonej nieruchomości, co mogłoby paraliżować skuteczność wykazania przez powoda legitymacji biernej pozwanego.

W niniejszej sprawie badanie, o którym mowa powinno było obejmować nie tylko treść umowy pomiędzy dłużnikiem a podmiotem, od którego dłużnik nabył prawo użytkowania wieczystego obciążonej nieruchomości oraz treść zgodnych oświadczeń tych stron, w których stwierdziły one o nieważności tej umowy, co doprowadziło do zmiany wpisu co do użytkownika wieczystego nieruchomości, ale też treść księgi wieczystej w aspekcie ograniczeń przeniesienia prawa użytkowania wieczystego tej nieruchomości, wreszcie treść danych określających status prawny podmiotów, które były stronami tych czynności, zwłaszcza w aspekcie dopuszczalności podejmowania przez nich czynności prawnych.

Już wstępne zapoznanie się z wymienionymi dokumentami pozwala stwierdzić, że treść księgi wieczystej nieruchomości obciążonej hipoteką na rzecz wnioskodawcy nie zawiera wzmianki o prawie pierwokupu tej nieruchomości na rzecz gminy. Zgodnie z art. 109 ust. 1 pkt 4 ustawy o gospodarce nieruchomościami (w brzmieniu obowiązującym na dzień zawarcia umowy pomiędzy dłużnikiem a (...) sp. z o.o.), gminie przysługuje prawo pierwokupu w przypadku sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków (a więc takiej, jak nieruchomość obciążona hipoteką na rzecz wnioskodawcy) lub prawa użytkowania wieczystego takiej nieruchomości. Zgodnie jednak z art. 109 ust. 3 pkt 5 powołanej ustawy prawo pierwokupu nie przysługuje, jeżeli nie zostało ujawnione w księdze wieczystej, co ma miejsce w odniesieniu do wzmiankowanej nieruchomości. Tym samym zgodne oświadczenie dłużnika oraz spółki (...) sp. z o.o. z likwidacji z dnia 15 stycznia 2016 roku zawiera błędną ocenę prawną co do ważności umowy pomiędzy tymi podmiotami umowy przeniesienia prawa użytkowania wieczystego tej nieruchomości z dnia 29 października 2010 roku. Oświadczenie to nie mogło zatem być podstawą skutecznego zwrotu tej nieruchomości na rzecz (...) sp. z o.o. w likwidacji. Nie można też stwierdzić, że stanowi ono o przeniesieniu jej użytkowania wieczystego.

Rację ma też skarżący w sprawie charakteru wpisu otwarcia likwidacji (...) sp. z o.o. w Krajowym Rejestrze Sądowym. Wpis ten ma charakter deklaratoryjny, toteż rozwiązanie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, a więc otwarcie likwidacji następuje z chwilą zdarzenia powodującego to rozwiązanie (art. 274 1 k.s.h.) – w przypadku (...) sp. z o.o. w likwidacji, w dniu podjęcia uchwały o rozwiązaniu tej spółki, co miało miejsce dnia 29 lipca 2015 roku. Od tego zatem dnia działanie likwidatora tej spółki musi być oceniane w aspekcie skuteczności podejmowanych czynności przy uwzględnieniu normy art. 282 k.s.h. Nie sposób odmówić racji skarżącemu, że przyjęcie przez spółkę w likwidacji do majątku spółki obciążonej nieruchomości mogłoby doprowadzić do przedłużenia likwidacji, a być może także do pokrzywdzenia wierzycieli.

Powyzsze okoliczności nie zostały uwzględnione w niniejszym postępowaniu z wniosku wierzyciela o ogłoszenie upadłości dłużnika. Ponieważ sąd odwoławczy rozpoznając zażalenie na postanowienie o oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości może, zgodnie z art. 54 ust. 2 p.u.n., uwzględniając zażalenie jedynie uchylić zaskarżone postanowienie, stąd zgodnie z powołanym przepisem w zw. z art. 386 § 4 k.p.c. należało postanowić jak w sentencji. Przy ponownym rozpoznawaniu sprawy Sąd Rejonowy powinien dokonać oceny powołanych dokumentów w celu ustalenia legitymacji uczestników niniejszego postępowania, a w razie potrzeby uzupełnić postępowanie w tym samym celu. Zgodnie z art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 35 p.u.n. rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej pozostawione jest Sądowi pierwszej instancji

Rafał Lila Anna Budzyńska Leon Miroszewski